

ביאורים

הר"ן חותם את הדרוש, בעיסוק בדורות שלנו, שבהם הדרכים הארוכות כל כך שעשה העולם הזה, הולכות ומגיעות לידי מימוש, וכן בעיסוק בעתיד המובטח לעם ישראל. הר"ן לימד אותנו, דרך לימוד ענייני יציאת מצרים, שקיים פער גדול בין ההבנה האנושית לתכנית האלוהית, עד כדי כך שעם ישראל שלא הבין את מעשיו של משה רבנו שנעשו בדבר ה', היה זקוק להמתין עד לקריעת ים סוף כדי להאמין ממש בה' ובמשה.

גם בדורות שלנו, ובודאי בתקופות של ימות המשיח, ושל הגאולה העתידה, יתרחשו דברים שקשה לנו להבינם בעיניים האנושיות שלנו. איננו מבינים מה בדיוק מתכנן בורא עולם, ומהן הדרכים, לעיתים העקיפות, שבהן הוא עושה את מעשיו.

ברגעים שלפני רדיפת המצרים אחרי ישראל, הקב"ה דאג להחזיר את ישראל אחורה לפי החיר'ת, כדי שפרעה יחשוב שישאל נבוכים במדבר, וירצה לרדוף אחריהם. ברגעים שלפני קריעת ים סוף, כאשר רצה הקב"ה שהמצרים יקבלו את ההחלטה השגויה להיכנס לים, הוא דאג להביא רוח קדים עזה על מנת שהמצרים יחשבו שהיא זו שגרמה לקריעת הים, ולא השגחת ה', ובכך הוא גרם להם להיענש ולטבוע בים. כך גם בדורות שלנו, לעיתים אנו נפגשים בסיבוכים, בדברים שלא מתרחשים כמו שהיינו מצפים, אולם עלינו לזכור שכל מה שקורה לנו מכוון ומושגח, ובסופו של דבר הכל מנוהל על פי רצון ה', ועל פי הנהגתו, באופן שבסופו של דבר הטוב ינצח ויצליח, ויתברר איך הדרכים הארוכות כולן היו מכוונות אליו.

הרחבות

• מהלכי הגאולה

פי ישרים דרכי ה' נשגבים מאד. הר"ן במסקנת דבריו מוכיח מגאולת מצריים שגם כאשר הדברים המתרחשים לנגד עינינו אינם נראים כלל כהתקדמות הגאולה, עלינו להאמין ולדעת שהקב"ה מוביל את מהלך הגאולה בדרך הנסתרת מעינינו. דברים דומים כותב רס"ג: "בעבור זה שונה לנו זכר יציאת מצרים במקומות רבים מהתורה, ומזכירנו מה שראינוהו. ואם נשאר דבר ממה שעשה לנו בגלות מצרים שלא הזכירו בפירוש בגאולה הזאת, הוא נכנס תחת מאמרו: 'כימי צאתך מארץ מצרים ארָאנו נפלאות' [מיכה ז, טו]. ועל כן אנחנו סובלים ומיחלים מה שיעדנו (הבטיחנו), לא נקוץ ולא נקצוף, אך נוסף חוזק ואומץ, כמו שאמר: 'חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' [תהילים לא, כה]. ומי שרואה אותנו בענין הזה (בסבלות הגלות) הוא תמה עלינו, או חושב אותנו לכסילים, מפני שלא נסה כאשר נסינו (בגאולת מצרים, כמו שביאר כאן הר"ן) ולא האמין כאשר האמננו, והוא כמי שלא ראה זריעת החיטה, וכשהוא רואה מי שמשליך אותה בבקעת האדמה לצמוח, יחזיקנו לכסיל, ואיננו מכיר כי הוא (בעצמו) הכסיל, אלא בעת הקציר כשתשוב המידה עשרים או שלשים, וכן דמה הכתוב ואמר הזורעים בדמעה ברנה יקצורו" [אמונות ודעות, מאמר שמיני].

שאלות לדיון

הר"ן אומר שלמרות האותות עדיין נשאר מקום לספיקות. כיצד אם כן ניתן להאמין באופן מוחלט לנביא?

האם ניתן לראות כיום, בתחייתו המחודשת של עם ישראל, אותות גאולה כפי שהיו ביציאת מצרים?

וּכְנֻת כָּל אֱלוֹ הַדְּבָרִים הַיְתֵה נַעֲלָמֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְאוֹלֵי גַם מִמֹּשֶׁה, וְלִסְבֵּת כָּל זֶה הֲיֵה רְאוּי שִׂיסְפָקוֹ? יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה אֶף עַל פִּי שֶׁהָאָמִינוּ בּוֹ תַחֲלָה. וְהוּא שֶׁרָמַז וְאָמַר (שמות יד לא): "וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם" וגו', כְּלוֹמַר: אִזּוּ הַכִּירוּ שֶׁכָּל מַה שֶׁהָיוּ מִפְּלֵאִים מִמֶּנּוּ תַחֲלָה וּמִסְתַּפְקִים בּוֹ - שֶׁלֹּא הֲיֵה רַק לְסַבֵּב שִׁמְצָרִים עֲצָמָם יִכְסּוּ בָיָם, וְלִזּוֹ הַסְּבָה בְּעֲצָמָה הוּא שֶׁכְּתוּב בְּקִרְיַת יָם סוּף (שם שם כא): "וַיִּוֹלְךָ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קְדִים עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה" וגו', וְאִין סָפֵק, שֶׁהָרוּחַ הַזֶּה לֹא הֲיֵה מִסְפִּיק לְקְרוֹעַ אֶת הַיָּם, אֲבָל רְצָה ה' יִתְבָּרַךְ לְהַטְעוֹת פְּרָעָה שֶׁיַּחֲשֵׁב שֶׁהַפְּעַל הַהוּא הֲיֵה טְבָעִי, לֹא יִסָּ, שֶׁאֱלוֹ הֲיֵה חוֹשֵׁב כֵּן, לֹא הֲיֵה רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם. וְאִין לְהַפְּלִיאֵי אִיךָ הֲיֵה מְדַרְכֵי ה' יִתְבָּרַךְ לְהַטְעוֹתוֹ בְּזֶה, שֶׁהוּא הַטְעָהוּ בְּיֹתֵר מְזָה, כְּשֶׁצָּנָה (שם שם ב) שִׁיחֲנוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי (פי החרות) [בעל צפון] כְּדִי שִׂיאֲמְרוּ: יִרְאָתָם תְּבַעָה עֲלֵבּוֹנָם, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רְבוּתֵינוּ זְכֻרָנָם לְבָרְכָה. וְהִנֵּה הִתְרוּ בְּזֶה סְפָקוֹת רְבוֹת שֶׁרְאוּי שִׂיסְתַּפְקוּ עַל כָּל מִשְׁפִּיל.

התרת הספקות בקריעת ים סוף

וְהַעוֹלָה מְכַל מַה שֶׁכְּתַבְנוּ הוּא: שֶׁמִּתְחַלָּה הָאָמִינוּ יִשְׂרָאֵל בְּמֹשֶׁה עַל פִּי הָאוֹתוֹת, וְאִם כֵּן, כִּבְר יִדְעֵנו הַדְּרָךְ אֲשֶׁר רְאוּי שִׂיאָמְנוּ בּוֹ הַנְּבִיא. וְלִזֶּה הַסְּפִיק אֱלִינוּ בְּאוֹמְרוֹ (דברים יח טו): "נְבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כְּמוֹנֵי יָקִים", כְּלוֹמַר: שֶׁתְּאָמַת נְבוֹאָתוֹ כְּאֲשֶׁר נְתַאֲמַתָּה נְבוֹאָתִי. וְשָׁמָּה שֶׁכְּתוּב בְּקִרְיַת יָם סוּף: "וַיִּאָּמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ", הוּא שֶׁהִתְרוּ מֵהֶם הַסְּפָקוֹת וְנִתְבָּרְרוּ לָהֶם הַמְּבוֹכוֹת שֶׁנִּפְּלוּ בְּאֲמָצֵעַ, כִּי יִשְׂרָיִם דְּרָכֵי ה' נִשְׁגָּבִים מְאֹד, אֲשֶׁר אִם יֹאמְרוּ הַחֶכֶם לְדַעַת לֹא יוֹכֵל לְמַצֵּא. וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים בְּגֵאֻלָּה זוֹ שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁבְּאוֹתָהּ עַת בְּעֲצָמָה שֶׁהִיְתָה הַגְּאֻלָּה מִמִּשְׁמֶשֶׁת וּבְכָהּ הָיוּ רוֹאִים עֲצָמָם נִגְאָלִים, וְעַם כָּל זֶה הָיוּ רוֹאִים פְּעִלִים וּמַעֲשִׂים שֶׁהָיוּ סַבֵּת גְּאֻלָּתָם, וְאֶף עַל פִּי כֵן הָיוּ נִלְאִים לְעַמּוֹד עַל סַבֵּתָם עַד שֶׁגָּלָה ה' יִתְבָּרַךְ עֵינָם. כָּל שֶׁכֵּן אֲנַחְנוּ שֶׁרְאוּי שֶׁנִּהְיָה סְכָלִים יֹתֵר בְּגֵאֻלָּה הַעֲתִידָה. מִפְּנֵי זֶה כְּתַב הַרְמַב"ם זְכֻרָנוּ לְבָרְכָה (הל' מלכים פ"ב ה"ב) שֶׁלֹּא יִדְעוּ הַדְּבָרִים הָהֵם אִיךָ הָיוּ עַד שֶׁהָיוּ.

שִׂיסְפָקוֹ - שיפול ספק. מִפְּלֵאִים - נעלמים, לא מובנים. לְהַפְּלִיאֵי - לתמוה. יִרְאָתָם וכו' - עבודה זרה של מצרים תובעת את עלבון המצריים, ואינה מאפשרת לישראל להמשיך בדרכם. נִלְאִים - לא מצליחים. סְכָלִים - לא מבינים.

